

La civilització de la impotència

L'actual crisi demostra que ciutadans i països estem a mercè de forces incontrolables

ANTONIO PAPELL*

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 9.06.08

L'augment vertiginós del preu del petroli està començant a trasbalsar les nostres vides. Pescadors i transportistes, molt afectats per la pujada dels combustibles, veuen amb preocupació com la conjuntura amenaça la seva supervivència, cosa que d'una manera indirecta ens afecta a tots. I el que és sorprenent és que els economistes ens expliquen que aquesta escalada exorbitant ja no té res a veure amb la llei de l'oferta i la demanda en els mercats energètics --essencial fins fa poc temps en la formació dels preus--, que estan ben proveïts, sinó que té a veure amb l'activitat especulativa d'uns quants inversors en els mercats de futurs.

Tan evident és aquest fenomen, que les autoritats supervisores nord-americanes dels mercats financers han començat a portar a terme investigacions en aquest sentit, encara que pocs confien que puguin aturar l'escalada.

LA 'BOMBOLLA' energètica, que agreuja i alimenta la crisi financera internacional desencadenada per les hipoteques escombraries, té una determinada semblança amb la bombolla immobiliària que aquí acaba d'esclatar, i que tampoc era la conseqüència del funcionament normal dels mercats, sinó que era deguda a l'actuació dels especuladors, que

van convertir els immobles en actius sotmesos a una frenètica espiral de compravendes que els enriqueixia.

Una distorsió semblant dels mercats sembla que és la causant dels augments dels preus dels aliments, agreujats per la producció de biocombustibles --que absorbeix una part de l'oferta-- i també pels canvis d'hàbits alimentaris dels països asiàtics. També l'especulació ha fet acte de presència en aquests mercats, en què actuen així mateix intermediaris desaprensus que formen oligopolis capaços de controlar els preus, de manera que el consumidor paga un 500% o un 600% més del que percep el productor. En aquest cas, l'augment dels preus no és incruent: diverses organitzacions humanitàries avisen que aquesta situació, que es continua agreujant, produirà grans èpoques de fam en el tercer món.

Els diagnòstics sobre les verdaderes causes d'aquests fenòmens que amenacen greument el nostre benestar cada vegada són més encertats, però això no significa que la solució estigui a prop. Amb la globalització i la interdependència, la política ha perdut pes, de manera que ningú creu que es puguin prendre decisions positives a escala planetària o que es pugui actuar d'alguna manera sobre els mercats globals. El fatalisme ha pres el lloc de la intel·ligència, de la racionalitat, de l'acció.

EN UN ALTRE temps, des de l'edat mitjana mateix fins a l'última postguerra mundial, la figura de l'acaparador, que es quedava una part de l'oferta per manipular els preus, era severament perseguida, i encara queden vestigis d'aquesta persecució en el Codi Penal espanyol, napoleònic, i també en els del nostre entorn. La maquinació per alterar el preu de les coses era --és-- una figura delictiva antisocial i perversa a

cada país. Però el delicte desapareix quan un grapat de grans corporacions mediatitza clarament els preus internacionals del petroli, de les primeres matèries o dels aliments.

En definitiva, la globalització ha donat pas a la civilització de la impotència, en què els ciutadans, les comunitats, els països i fins i tot les agrupacions supranacionals estem a mercè de forces incontrolables, difícils de conèixer i impossibles de contrarestar. Si algú tingués la gosadia de demanar a les institucions internacionals --a l'ONU o al G-8-- que prengué mesures per contenir l'escalada del preu del cru seria mirat amb desdeny o pres per boig. Qui escriu aquestes línies tem també evidentment ser titllat d'ingenu, però no veu per què: el progrés de la globalització hauria de permetre a la humanitat controlar més bé les seves pròpies forces espontànies, i no al contrari. El fatalisme amb què veiem com un esotèric poder econòmic anònim i subreptici fa variar secretament els preus, els indicadors, les tendències, resulta un gran fracàs per als que sentim la idea de civilització com un triomf del paradigma democràtic i racional davant del destí.

Aquesta desconexió que hi ha entre el mercat clàssic i l'evolució dels esdeveniments reals a escala planetària acaba tenint el seu reflex a l'interior mateix de cada país, on també la sorpresa substitueix amb freqüència la racionalitat. Quan els agricultors i els ramaders comparen els preus en origen amb els preus que paguem els consumidors, deduïm que així mateix actuen indeterminades forces malignes amb tota la impunitat, capaces d'enriquir-se a costa de la transacció.

JA SE SAP que l'espai públic actualment està desacreditat, que una concepció fonamentalista del mercat ha tornat indesitjable tota

intervenció, que regeix l'axioma de l'espontaneïtat mercantil sobre totes les coses, però algú hauria de dir en veu alta que d'aquesta situació se n'aprofiten un grapat de facinerosos, que alienen el nostre benestar. I potser seria convenient rehabilitar conceptes com Estat, Govern, control, comunitat internacional o ingerència legítima per recuperar el pas d'una humanitat que camina francament desorientada.

*Periodista.